

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Кафедра політології

Проректор

«Підтверджую»
_____ 20 20 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МІЖЕТНІЧНИХ ТА МІЖЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ ВЗАЄМИН У ТЕОРЕТИЧНОМУ ТА ПРАКТИЧНОМУ ВИМІРАХ

Рівень вищої освіти

Третій (освітньо-науковий)–доктор філософії
(PhD)

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

спеціальність 052 Політологія

інститут, факультет Інститут історії, політології і міжнародних відносин

Робоча програма Сучасні проблеми міжетнічних та міжцивілізаційних взаємин у
теоретичному та практичному вимірах

для аспірантів за освітньою-науковою програмою "Політологія", галузь знань 05 Соціальні та
поведінкові науки, спеціальністю 052 Політологія

„26” „08” 2020 р. – __ с.

Розробники: (вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

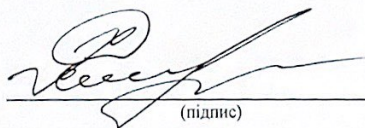
Доктор політичних наук, професор Монолатій Іван Сергійович

Доктор політичних наук, професор Климончук Василь Йосипович

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології

Протокол від „26” „08” 2020 р. № 1

Завідувач кафедри політології

(підпис)

(Климончук В.Й.)
(прізвище та ініціали)

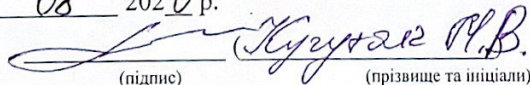
„26” „08” 2020 р.

Схвалено методичною комісією факультету, інституту.

Протокол від „27” „08” 2020 р. № 1

„28” „08” 2020 р.

Голова

(підпис)

(Монолатій І.С.)
(прізвище та ініціали)

© Климончук В.Й., Монолатій І.С., 20__ рік

© Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника», 20__ рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки (шифр, назва)	Нормативна	
Модулів – 4	Напрямок підготовки Доктор філософії (PhD) за освітньою-науковою програмою "Політологія"	<i>Рік підготовки:</i>	
Змістових модулів – 4	Спеціальність 052 Політологія	1-й	1-й
		<i>Семестр</i>	
Загальна кількість годин – 180		1-2-й	1-2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Третій освітньо-науковий рівень доктор філософії (PhD)	<i>Лекції</i>	
		40 год.	40 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		20 год.	20 год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		120 год.	120 год.
		Вид контролю: залік, екзамен	

2. Мета

Мета: ознайомлення студентів із головними методиками та підходами до аналізу міжетнічних взаємин. Формування в них максимально повних та цілісних уявлень про сучасні проблеми етнокультурних та етноконфесійних взаємин як у теоретичному, так і в практичному вимірах. Подати комплексну характеристику причин, типів та наслідків сучасних міжетнічних конфліктів, враховуючи специфіку їх перебігу в окремих країнах світу.

Основними завданнями навчальної дисципліни є:

1. Формування уявлення про виникнення та сучасний стан етнокультурної картини світу, основні тенденції його соціокультурного розвитку в цілому та в окремих регіонах.
2. Формування уявлення про вплив культурного багатоманіття як суб'єктивного фактору в сучасній системі міжнародних відносин на процеси між цивілізаційної взаємодії.
3. Формування уявлення про роль і місце стереотипів та міфів у системі міжкультурної взаємодії.
4. Формування уявлення про місце та роль етноконфесійного фактору в системі міжетнічних та між цивілізаційних взаємин.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основоположні поняття, терміни і категорії науки;
- загальні географічні, політичні та культурно-типологічні особливості різних країн та регіонів;
- регіональну специфіку осередків міжетнічних та міжконфесійних конфліктів;
- основні цивілізаційні теорії;
- основні соціально-психологічні та культурологічні теорії, що можуть бути адаптовані до міжетнічних взаємин;

вміти:

- здійснювати аналіз теоретичних та практичних проблем етнонаціональних процесів світу;
- давати політологічний прогноз перебігу міжетнічних конфліктів;
- діагностувати стан міжетнічних взаємин у державі та встановлювати стадію етнічної напруженості.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовий модуль 1. Сучасні проблеми міжетнічних взаємин: теоретичний вимір

Тема 1. Вступ. Предмет, завдання та категоріальний апарат курсу. Теоретичні виміри етнічних контекстів.

Предмет і завдання курсу. Феномен нації та націоналізму. Глобалізація націоналізму й усепроникна національна ідентичність. Етнічні й національні конфлікти як реалії сучасного світу.

Етнополітологія та етноконфліктологія. Методологія етнополітичних досліджень. Етнічні спільноти, держави та “нації-держави” як суб’єкти та об’єкти етнополітичних досліджень.

Сутність „етнічної політики”. М. Хетер, Т. Нейрн та їхня концепція „внутрішнього колоніалізму”. Парадигма “етніцистської позиції”. А.Сміт і „старий етніцизм”. „Нова етніцистська позиція”. Дж.Ротшільд, К.Уільямс, А.Гідденс.

Понятійний і категоріальний апарати курсу. Етнічна (національна) ідентичність. Групова солідарність. Національний ідеал. Національні та релігійні меншини: генезис та еволюція понять.

Теорії конфліктів і миру: концепції, підходи і методи.

Тема 2. Етнічний та етнонаціональний конфлікти.

Етнічний антагонізм: сутність явища.

Феномен етнічного антагонізму як стан міжетнічних відносин. Його структура (етнічна антипатія – етнічне невдоволення – етнічні звинувачення – етнічний антагонізм). П.Роуз та запропонована ним парадигма “ми – вони”. Безпосередні та опосередковані вияви етнічного антагонізму. Етнічні антагонізми на рівні відносин між домінуючою та підпорядкованою групою та рівні підпорядкованих груп.

Етнічні та етноконфесійні контексти суспільного конфлікту.

Критерії типологізації етнічних конфліктів та їхні причини (економічні, соціально-психологічні, релігійні, політичні, адміністративно-правові, територіальні, історичні, екологічні). Етноконфлікт як різновид міжетнічної взаємодії.

Етнополітичний конфлікт як несумісність цінностей, зіткнення інтересів і цілей різних етнонаціональних спільнот. Класифікація етнополітичних конфліктів. Етносоціальний та етноконфесійний конфлікт. Класифікація етнічних конфліктів за методами ведення боротьби.

Етнічні конфлікти в теорії міжнаціональних відносин. Глобалізація як модерна детермінанта етноконфліктів. Релігійний фактор міжетнічних конфліктів. Тероризм в етноконфесійних конфліктах. Насильні методи вирішення конфліктів. Недержавні актори у міжетнічному конфлікті. Асиміляція та інтеграція.

Змістовий модуль 2. Національні проблеми сучасного світу: теоретичний вимір

Тема 3. Нації в умовах глобалізації. Феномен багатокультурності.

Національна держава в умовах глобалізації. Роль транснаціональних корпорацій у послабленні економічних функцій держави. Основні теоретичні підходи до функції національної держави в умовах глобалізації (Джеральд, Міше, Бюль, Бауман). Феномен багатокультурності.

Тема 4. Націоналізм та національна ідентичність.

Детериторизація ідентичності людини. Видозмінення функцій національної держави та поява «розподіленого суверенітету». Феномен глокалізації. Глобалізація у країнах «золотого мільярда». ЄС як лідер регіональних інтеграційних процесів у світі. Спроби подолання національної ідентичності в рамках ЄС. Етнізація як реакція на глобалізацію.

Тема 5. Міграційні процеси сучасності.

Особливості глобалізаційних процесів у країнах третього світу. Основні напрями етнополітичної мобілізації у країнах третього світу. Міграція як супутник глобалізації. Загальні тенденції міграційних процесів у сучасному світі. Основні причини міграції. Трудова міграція.

Змістовий модуль 3. Практичний вимір етнонаціональних проблем на пострадянському просторі.

Тема 6. Нові незалежні держави. Етнонаціональна політика України.

Проблема національного суверенітету – детермінанта розвалу СРСР. Декларації про суверенітет, ухвалені в 1989-1990 рр. Утворення нових держав. Загальні етнонаціональні проблеми пострадянських націй. Етнополітичний конфлікт на сході України. Кримське питання.

Тема 7. Міжнаціональні конфлікти в Прибалтиці.

Міжнаціональні конфлікти в Прибалтиці. Проблема громадянських прав російськомовного населення. Позиція Росії в захисті його прав. Територіальні претензії Латвії та Естонії до Російської Федерації. Проблема громадянських, майнових прав і соціальних інтересів у “Законі про іноземців” в Естонії.

Тема 8. Міжетнічне протистояння в Придністров'ї.

Проблема офіційного визнання Молдовою самопроголошених Придністровської та Гагаузької республік (1993 р.). Втручання підрозділів Молдови в м. Бендери (19-21 червня 1992 р.) та бендерівське побоїще. Війна Придністров'я й Молдови. Зустріч Б.Єльцина та президента Республіки Молдови Б.Снегура, підписання угоди про принципи мирного врегулювання придністровського конфлікту. Здобуття Гагаузькою республікою автономії. Гарантії Молдови стосовно її та Придністров'я неприєднання до Румунії. Діяльність місії СБРЄ з метою врегулювання придністровського конфлікту. Роль 14-ї російської армії в придністровському конфлікті. Угода від 8 травня 1997 р., збереження територіальної цілісності Молдови.

Тема 9. Етнічні конфлікти в Закавказзі. Чеченська криза.

Історичні витоки проблеми Нагорного Карабаху. Його прагнення перейти під юрисдикцію Вірменії. Вірмено-азербайджанська війна. Самопроголошення Нагірно-Карабахської Республіки.

Абхазький конфлікт. Рух за незалежність Абхазії від Грузії. Проголошення Абхазією незалежності та вступ на її територію грузинських військ (14 серпня 1992 р.). Етнічна історія як засіб обґрунтування конфліктуючим сторонами правомірності своїх позицій. Війна 1994-1995 рр. та поразка Грузії. Проблема біженців.

Осетино-інгушські територіальні суперечки. Прагнення інгушів до національного самовизначення. Ухвала ВР РРФСР (червень 1992 р.) про утворення в складі Російської Федерації Інгушської Республіки. Осетинський екстремізм. Діяльність загонів самозахисту. Осетино-інгушське міжетнічне протистояння 30 жовтня – 6 листопада 1992 р. Запровадження надзвичайного стану. Проблема біженців.

Міжнаціональні відносини в Таджикистані. Протистояння довкола проблеми ісламського шляху розвитку. Громадянська війна. Втручання Росії та завершення війни.

Контроверсії проблеми причин чеченської проблеми. Проголошення Чеченською республікою (Ічкерія) державного суверенітету. Д. Дудаєв. Війна 1994–1996 рр. “Зачистки територій”. Трагедія в Семашках. Початок російсько-чеченських переговорів (1995 р.). Виведення російських військ з Ічкерії. А. Масхадов. Угода від 12 травня 1997 р. про врегулювання стосунків двох країн. Друга чеченська війна. Чеченське питання на сучасному етапі.

Змістовий модуль 4. Міжетнічні та міжнаціональні конфлікти сучасного світу

Тема 10. Етнеонаціональні проблеми в державах ЄС.

Загальні тенденції міграційних процесів в ЄС. Трудова міграція. Основні міграційні

проблеми ЄС. Міграція та розмивання національної ідентичності. Феномен мультикультуралізму. Еволюція ідентичності мігрантів у європейському соціокультурному просторі. Особливості ідентичності мусульманських мігрантів: феномен ре ісламізації 3-го покоління мігрантів.

Актуалізація праворадикальних рухів у країнах ЄС як реакція на трудову міграцію з країн третього світу. Внутрішньополітичні причини зростання попиту на правий радикалізм. Іміграція як зовнішньополітичний фактор посилення впливу ультраправих. Загальна характеристика європейських ультраправих партій. Програмні засади та діяльність Національного Фронту у Франції. Праворадикальні партії сучасної Швеції. Британська національна партія: формування й еволюція політичної програми та методи боротьби за її втілення.

Особливості виникнення та розвитку баскського сепаратизму. Міжетнічний конфлікт в Іспанії на ґрунті політизації баскського націоналізму. Діяльність праворадикальної організації ЕТА. Баскський сепаратизм у призмі легальних форм протистояння. Шляхи врегулювання конфлікту.

Основні моделі врегулювання етнонаціональних проблем у державах ЄС. Політика мультикультуралізму: специфіка та основні проблеми реалізації. Особливості реалізації мультикультуральної моделі етнонаціональної політики у Великобританії. Мультикультуралізм в етнополітиці ФРН. Політика мультикультуралізму у Франції.

Тема 11. Етнічна та релігійна причинність югославської кризи.

Політика югославізму Й.-Б. Тіто. Етнополітика держави у 1980-х рр.: від югославізму до націоналізму. Причини міжетнічного конфлікту в СФРЮ. Розпад СФРЮ та активізація міжетнічних конфліктів у 1990-х рр. Перебіг міжетнічного протистояння в Хорватії. Проголошення автономії сербською Країною. Міжетнічний конфлікт на території Боснії та Герцеговини. Етнічна чистка у Серебрениці. Дейтонські угоди 1995 р. Ескалація міжетнічного конфлікту в Косово. Міжнародний вплив на перебіг міжетнічних конфліктів. Сучасний стан міжетнічних взаємин на постюгославському просторі.

Тема 12. Арабо-ізраїльське протистояння.

Витоки та причини конфлікту. Створення держави Ізраїль та реакція арабського населення Палестини. Початок арабо-ізраїльського протистояння. Кристалізація палестинської ідентичності у процесі конфлікту. Основні форми протистояння. Роль іноземних держав у загостренні протистояння (СРСР – США).

Спроби врегулювання конфлікту. Посередницька роль міжнародних організацій. Мирний процес в Осло. Стагнація мирного процесу в Осло. Активізація конфлікту наприкінці 1990-х рр. Посередницька роль США. «Дорожня карта». План одностороннього відділення. Сучасний стан та перспективи врегулювання конфлікту.

Тема 13. Етноконфесійні конфлікти в державах Азії.

Загальна характеристика етноконфесійних конфліктів та проблем у державах Азії. Курдська проблема в Іраці. Курдський сепаратизм в Туреччині. Етнокультурна конфліктність сучасного Ірану.

Міжетнічні взаємини та конфлікти в Афганістані. Особливості становлення багатонаціональної держави в Афганістані. Етнічна та культурна гетерогенність афганського суспільства на сучасному етапі. Положення етнічних меншин в Афганістані: ретроспективний екскурс. Формування національної самосвідомості етнічних меншин. Роль пуштунського фактору. Сунніти і шиїти в Афганістані. Спроби формування стійкої територіальної ідентичності у патріархальному суспільстві: основні моделі та стратегії (ліберальна модель національної держави М. Дауда, комуністична модель, ісламська модель Талібану). Причини посилення міжнаціональної ворожнечі на сучасному етапі. Вплив громадянської війни на загострення міжнаціональних взаємин. Національний та релігійний фактори політичної боротьби в сучасному Афганістані. Вплив зовнішнього фактору на розвиток міжнаціональних та міжконфесійних взаємин в Афганістані.

Етнорегіональні та релігійно-сектантські конфлікти в Пакистані. Конфесійно-етнічні

конфлікти в малих державах Південної Азії. Етноконфесійні проблеми Індонезії. Західний Іран. Калімантан. Антикитайські виступи. Етноконфесійні конфлікти в Індонезії як форма соціально-економічного та політичного протесту.

Етноконфесійні проблеми на півдні Таїланду. Історичні витоки сепаратизму у південній частині Таїланду. Сучасна динаміка конфлікту.

Етнічний сепаратизм в КНР. Проблема тибетського сепаратизму. Синдзянь-Уйгурський автономний округ.

Тема 14. Етнонаціональні та етноконфесійні проблеми в державах Африки.

Загальні тенденції перебігу етноконфесійних конфліктів в Африканському континенті. Проблема трайбалізму. „Неспроможні націоналізми”. Гібридні форми націоналізму.

Конфлікт тутсі і хуту: витоки та перебіг геноциду. Наслідки конфлікту. Проблема покарання злочинців. Етноконфесійний конфлікт у Судані. Геноцид у Дарфурі. Сучасний стан та проблема врегулювання конфлікту.

Етнічний фактор у державах Магрибу. Етнічні проблеми у Марокко. Міжетнічні взаємини в Алжирі та Тунісі.

Тема 15. Особливості етнополітики Канади та США.

Політика багатокультурності Канади. Регіональні особливості у контексті квебекського національного питання. Американська модель етнополітики. Концепція «плавильного котла». Сучасна політика американського мультикультуралізму.

4. Структура навчальної дисципліни

№	Найменування розділів і тем	К-сть год., вид заняття	
		лекція	семін. заняття
Модуль 1. Сучасні проблеми міжетнічних взаємин: теоретичний вимір			
1.	Тема 1. Вступ. Предмет, завдання та категоріальний апарат курсу. Теоретичні виміри етнічних контекстів.	2	
2.	Тема 2. Етнічний та етнонаціональний конфлікти	2	2
Модуль 2. Національні проблеми сучасного світу: теоретичний вимір			
3.	Нації в умовах глобалізації. Феномен багатокультурності.	2	2
4.	Націоналізм та національна ідентичність	2	2
5.	Міграційні процеси сучасності	2	
Модуль 3. Практичний вимір етнонаціональних проблем на пострадянському просторі.			
6.	Нові незалежні держави .	2	
7.	Міжнаціональні конфлікти в Прибалтиці.	2	
8.	Міжетнічне протистояння в Придністров'ї.	2	2
9.	Етнічні конфлікти в Закавказзі. Чеченська криза.	4	4
Модуль 4. Міжетнічні та міжнаціональні конфлікти сучасного світу			
10.	Етнеонаціональні проблеми в державах ЄС.	4	4
11.	Етнічна та релігійна причинність югославської кризи.	2	
12.	Арабо-ізраїльське протистояння.	4	2
13.	Етноконфесійні конфлікти в державах Азії.	4	
14.	Етнонаціональні та етноконфесійні проблеми в державах Африки.	4	
15.	Особливості етнополітики Канади та США.	2	2

5. Темі семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Етнічний та етнонаціональний конфлікти	2
2	Нації в умовах глобалізації. Феномен багатокультурності.	2
3	Націоналізм та національна ідентичність	2
4	Етнонаціональні проблемм на пострадянському просторі. Міжетнічне протистояння в Придністров'ї	2
5	Етнічні конфлікти в Закавказзі. Чеченська криза.	4
6	Етнеонаціональні проблеми в державах ЄС.	4

7	Арабо-ізраїльське протистояння.	2
8	Особливості етнополітики США та Канади.	2

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Етнічний та етнонаціональний конфлікти	8
2	Концепції теорії конфліктів і миру.	8
3	Теорія етнополітики і практика національних відносин: проблема прийняття політичних рішень.	8
4	Нації та націоналізм в умовах глобалізації	10
5	Етнічний сепаратизм та міжетнічне протистояння на пострадянському просторі	8
6	Етнонаціональні проблеми в державах ЄС	10
7	Політика мультикультуралізму в державах ЄС та проблема її (не)ефективності.	8
8	Етнічний тероризм у країнах Заходу.	8
9	Етнічна та релігійна причинність югославської кризи	8
10	Арабо-ізраїльське протистояння	8
11	Етнонаціональні проблеми Близького Сходу та Південно-Західної Азії	10
12	Етнонаціональні та етноконфесійні проблеми в державах Африки	10
13	Особливості етнополітики США та Канади.	8
14	Моделі вирішення етнічних та конфесійних конфліктів.	8
	Разом	120

Індивідуальні завдання

1. Акультурація – процес взаємовпливу культур.
2. Виникнення міжнародної системи захисту прав етнічних та релігійних меншин.
3. Націоналістичний тероризм: ЕТА в Іспанії.
4. Етнічний сепаратизм у постколоніальних державах.
5. “Етніцистська позиція” в західній політології.
6. Етнічність і питання про владу.
7. Етнічність і релігія.
8. Глобалізація як імовірна передумова міжетнічних конфліктів.
9. Концепції теорії конфліктів і миру.
10. Теоретичні виміри етнічних контекстів суспільного конфлікту.
11. Теорія етнополітики і практика національних відносин: проблема прийняття політичних рішень.
12. Етнічний тероризм у країнах Заходу.
13. Феномен багатокультурності.
14. Цілі етнополітичних рухів.
15. Курдська проблема в системі міжнародних відносин.
16. Міжетнічний конфлікт у Бурундії та Руанді.
17. Баскський етносепаратизм в Іспанії.
18. Берберське питання в країнах Магрибу.
19. Індусько-мусульманський конфлікт в Індії.
20. Етно-регіональні і релігійно-сектантські конфлікти в Пакистані.
21. Етноконфесійні проблеми Індонезії.
22. Етнічний сепаратизм у Китаї.
23. Міжконфесійні і міжетнічні конфлікти в Іраці.
24. Етнокультурна конфліктність сучасного Ірану.
25. Міграційний аспект національної політики ЄС.
26. Таміло-сингальський конфлікт на сучасному етапі.
27. Американська модель етнополітики. Концепція «плавильного котла».
28. Особливості етнополітики Канади.
29. Моделі вирішення етнічних та конфесійних конфліктів.

Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни нами було використано наступні методи навчання: бесіда, лекція, демонстрація, ілюстрація, практична робота аналітичного спрямування, аналітичний, дедуктивний, індуктивний та традиційний методи, проблемний виклад матеріалу.

Методи контролю

Усне опитування, тестові завдання, індивідуальні завдання, залік, екзамен.

Методичні рекомендації до самостійної роботи

1. Підготуйте повідомлення про діяльність однієї з праворадикальних партій держав ЄС

1. Австрійська партія свободи.
2. Справжні фіни.
3. Золотий світанок (Греція).
4. Йобік (Угорщина).
5. Національний альянс (Латвія).
6. АТАКА (Болгарія).
7. Партія національного оновлення (Португалія).
8. Народна партія (Словаччина) або Словацька народна партія.

9. Баскська націоналістична партія.
10. Фламандський інтерес.
11. Партія свободи (Нідерланди).
12. Швейцарська народна партія.
13. Швецькі демократи.
14. Датська народна партія.
15. Британська національна партія.
16. Партія незалежності Великобританії.
17. Велика Румунія
18. Партія румунської національної єдності.

Рекомендації до підготовки повідомлення.

Повідомлення готується у письмовому вигляді. Інформація подається як в роздрукованому, так і електронному вигляді. Повідомлення повинно мати наступну структуру:

1. Назва партії, передісторія та дата її створення.
 2. Інформація про лідерів партії.
 3. Ідеологія партії:
 - ставлення до традиційних проблем міжетнічних взаємин в державі (у тому числі ставлення до антисемітизму);
 - ставлення до традиційних консервативних цінностей націоналізму – сім'ї та релігії;
 - ставлення до інтеграційних та міграційних процесів;
 - відповідність партійної ідеології ліберальним цінностям демократії, толерантності та деїзму;
 - походження партії (партія титульної нації чи національної меншини);
 - ставлення до територіальної цілісності (територіальний чи етнічний націоналізм).
 4. Діяльність партії у напрямку реалізації власних ідейних постулатів.
- У повідомленні обов'язково повинні бути вказані достовірні посилання на джерела інформації (Вікіпедія як джерело не враховується і не рекомендується до використання). Достовірність кожного посилання перевірятиметься. У випадку недостовірності посилань оцінку за повідомлення буде анульовано.

Повідомлення повинно супроводжуватися мультимедійною презентацією.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю.

Відповідно до *«Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника»* (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «ПНУ» № 799 від 26 листопада 2019 року.), знання здобувачів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує аспірант, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (80-89 балів, В) – заслуговує аспірант, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до

навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
 - має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
 - під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (70-79 бал, С) заслуговує аспірант, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
 - вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
 - опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (60-69 бали, D) – заслуговує аспірант, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
 - виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;
 - ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
 - допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (50-59 бали, E) – заслуговує аспірант, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (49-26 балів, FX) – виставляється аспіранту, який:

виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (0-25 балів, F) – виставляється аспіранту, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;
 - допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;
 - не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Розподіл балів, які отримують аспіранти

1. Поточне оцінювання з відповідних тем (максимум 30 балів, усна оцінка на практичних заняттях, визначена середнім арифметичним.);
2. Виконання ІНДЗ (максимум 10 балів);
3. Виконання Контрольний робіт та тестів – по 5 балів в кожному змістовому модулі
4. Екзамен 50 балів

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи академічної групи. Позитивна оцінка поточної успішності студента за відсутності пропущених і невідпрацьованих семінарських занять, позитивні оцінки за модульні роботи є підставою допуску до підсумкової форми контролю – екзамену.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		диференційована	недиференційована
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		

69-60	D	задовільно	
59-50	E		
26-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Контрольні питання з курсу:

1. Поняття простору міжетнічної соціокультурної дистанції. Основні етапи етнічного дистанціювання.
2. Міжетнічний конфлікт: сутність, перебіг та шляхи врегулювання.
3. Нації та націоналізм в епоху глобалізації.
4. Міграційні процеси та загострення етнонаціональних проблем сучасного світу.
5. Етнонаціональні проблеми в державах ЄС.
6. Політика мультикультуралізму в державах ЄС та проблема її (не)ефективності.
7. Етноконфесійна конфліктність у державах ЄС.
8. Актуалізація популярності націоналістичних партій у державах ЄС.
9. Традиційні етнонаціональні проблеми в державах ЄС (проблеми етносепаратизму в Іспанії та Бельгії).
10. Причини міжетнічних конфліктів на пост югославському просторі.
11. Здійсніть порівняльний аналіз моделей етнополітики югославізму Й. Б. Тіто та сербського великодержавного націоналізму С. Мілошевича.
12. Перебіг міжетнічного конфлікту в сербській Країні (Хорватія).
13. Перебіг міжетнічного конфлікту в Боснії та Герцеговині.
14. Етнічний конфлікт у Косово: витоки та причини.
15. Ескалація міжетнічного конфлікту в Косово у другій половині 1990-х рр. та його вирішення.
16. Дайте оцінку посередницьким діям НАТО у процесі врегулювання конфлікту.
17. Причини та каталізатори арабо-єврейського конфлікту.
18. Арабо-ізраїльський конфлікт другої половини XX ст.: форми протистояння.
19. Палестинська проблема у 1990-х – 2000-х рр.:
20. Активізація ізраїльсько-палестинського конфлікту на сучасному етапі: основні причини та сценарії розвитку.
21. Курдська проблема в Іраці.
22. Курдська проблема в Туреччині.
23. Етнокультурна конфліктність сучасного Ірану.
24. Етнокультурна гетерогенність афганського суспільства.
25. Політизація етнічних меншин Афганістану.
26. Проблеми національної консолідації титульного етносу пуштунів.
27. Ескалація міжетнічних конфліктів у 1990-х – 2000-х рр.
28. Етнорегіональні та релігійно-сектантські конфлікти в Пакистані.
29. Індусько-мусульманський конфлікт в Індії:
30. Індусько-мусульманські відносини у колоніальний період.
31. Наростання ідусько-мусульманських суперечностей у період незалежності та сучасний стан конфлікту.
32. Етноконфесійні проблеми Індонезії:
33. Мусульмансько-християнські конфлікти в Індонезії.
34. Проблеми Західного Ірану та Калімантану. Виступи проти традиційних вірувань. Антикитайські виступи.
35. Ісламський екстремізм.
36. Етноконфесійні проблеми Таїланду.
37. Міжетнічний конфлікт на Шрі-Ланці: перебіг та врегулювання.
38. Етнічний сепаратизм у Китаї.
39. Етнічний фактор у країнах Магрибу (Марокко, Туніс, Алжир).
40. Етноконфесійні проблеми Бурундії та Руанди. Геноцид тутсі 1994 р.: причини, перебіг, наслідки.
41. Етноконфесійні конфлікти у Судані. Геноцид у Дарфурі.

42. Проблема „неспроможних націоналізмів” у розвитку африканських держав (трайбалізм та його наслідки для національного розвитку держав південніше Сахари).
43. Проблема національного суверенітету – детермінанта розвалу СРСР.
44. Міжнаціональні суперечності в Прибалтійських республіках (1990-ті – 2000-ні рр.).
45. Міжетнічні конфлікти на Кавказі:
46. Проблема Нагірного Карабаху.
47. Етносепаратистські рухи в Абхазії та Південній Осетії.
48. Проблема Чеченського етносепаратизму.
49. Придністровський конфлікт.
50. Етноконфліктний зріз Центральної Азії (Киргизтан, Узбекистан, Таджикистан).

Рекомендована література

1. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму / В. Морозов (пер. з англ.). – К., 2001. – 272 с.
2. Антонюк А. Внешнеполитическое направление украинской этнополитики // Персонал. – 2003. – №2. – С.28-31.
3. Антонюк О. Національно-державні інтереси України в етнополітичній сфері // Нова політика. – 2000. – №4. – С. 18–22.
4. Антонюк О. Основи етнополітики [Текст]:навч.посібник. [Текст]. - К. : МАУП, 2005. - 432 с.
5. Антонюк О. Сучасна українська етнополітика: проблема історичних засад // Нова політика. – 2000. – №5. – С. 54–57.
6. Антонюк О. Формування етнополітики Української держави: історичні та теоретико-методологічні засади / Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв. – К., 1999. – 282 с.
7. Білий О. Національна держава й антропологічна криза // Політична думка. – 2001. – №3. – С. 14–20.
8. Білоус А. О. Відродження та розвиток української національної ментальності в умовах перехідного суспільства // Персонал. – 2000. – №6. – С. 17–20.
9. Бодрук О. Національні інтереси // ПіЧ. – 2001. – №12. – С. 52–62.
10. Борусевич О. Етносоціологічні пріоритети українців // Віче. – 1999. – №11. – 105–109.
11. Брюбейкер Роджерз Переобрамлений націоналізм. Статус нації та національне питання у новій Європі [Текст]. -Львів : Кальварія, 2006. - 280 с.
12. Бутенко А. П. Нация, национализм, суверенитет // Социально-политический журнал. – 1998. – №3. – С. 113–120.
13. Вавринчук М.П. Етнополітична безпека в системі національної безпеки України на етапі сучасного державотворення [Текст] монографія. - К.: "Правова єдність", 2009. – 288 с.
14. Варзар І. Сильні регіони – міцна держава (етносоціальні аспекти) // Україна і світ сьогодні. – 2000. – 18–24 листопада. – С. 10.
15. Вілсон Е. Національна ідентичність в Україні // Політична думка. – 1999. – №3. – С. 120-145.
16. Гелнер Е. Нації та націоналізм. – К., "Таксон", 2003. – С. 34.
17. Гон Максим Геноциди першої половини ХХ століття: порівняльний аналіз [Текст] [Текст] : навч. посіб. для студ. історичних спец. - Ів.-Франківськ : Лілея-НВ, 2009. - 180 с.
18. Дичковська Г. Діалектика націоналізму та космополітизму [Текст]// Визвольний шлях. - Українська Видавнича Спілка, 2007. - 2. - С.3-12.
19. Дністрянський М.Регіональні етнографічні відмінності в Україні : чинники формування та тенденції трансформації [Текст]// Педагогічна думка. - 2009. - 3. - С.32-38
20. Доманицький В. Етапи розвитку науки про націю. – Б. м., 1962. – 104 с.
21. Дробіжева Л. Демократизация и национализм в Российской Федерации 90-х годов // Россия и мусульманский мир. – 1997. – №7. – С. 21-27.
22. Егоров Ю. Н. Национальные интересы и политические реалии современной России // Политические исследования. – 1997. – №1. – С. 32-34.
23. Етнополітика держави // Україна: утвердження незалежної держави (1991-2001). – К., 2001. – С. 373-395.
24. Етнополітологія в Україні. Становлення. Що далі? / І. Ф. Курас (ред.); НАН України. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень. – К., 2002. – 295 с.
25. Жук П., Мазур Н., Соломонюк Р. Етнополітична карта світу ХХІ століття [Текст]. - Тернопіль : Вид-во Мандрівець, 2000. - 240 с.
26. Здравомыслов А. Релятивистская теория нации // Свободная мысль. – 1999. – №1. – С. 64-78.

27. Зінич В. Соціально-економічні проблеми репатріації кримських татар // Український географічний журнал. – 1998. – №3. – С. 18-23.
28. Исламов Т. О торжестве «национальной идеи» // Свободная мысль. – 1997. – №8. – С. 95-104.
29. Канак Ф. Національна ідея та її втілення // Розбудова держави. – 1998. – №7-8. – С. 40-47.
30. Канак Ф. Національне і суспільне буття: діалектика відносин і міжнародний аспект // Персонал. – 2000. – №7. – С. 25-30.
31. Картунов О. Жодний тип суспільства не має імунітету від етнічних домагань // Віче. – 1998. – №6. – С. 3-13.
32. Картунов Олексій Васильович Західні теорії етнічності, нації та націоналізму [Текст]: навч. посібник [Текст]. - К. : Крок, 2007. - 192 с.
33. Касьянов Г. В. Теорії нації та націоналізму. – К.: Либідь, 1999. – 351 с.
34. Коршук Роман Миколайович Етнополітологія [Текст]: навчальний посібник. [Текст]. - Рек.МОН. - К. : Алерта, 2011. - 200 с.
35. Котельников В. У пошуках національних інтересів: державне будівництво в Україні в контексті світового досвіду // Політична думка. – 2000. – №4. – С. 41-55.
36. Котигоренко В. Вплив зовнішніх чинників на етнополітичну ситуацію в Україні // Людина і політика. – 2001. – №4.
37. Краузе В. Етнос між трьох світів // Демократична Україна. – 2001. – 18 січня.
38. Кресіна І. Національна самосвідомість: сутність, основні складові та рівні функціонування // Нова політика. – 1998. – №3. – С. 12-16.
39. Кресіна І. Сучасні абрисы Української національної ідеї // Нова політика. – 1998. – №5. – С. 48-53.
40. Кресіна І. У пошуках власної моделі самоствердження // Віче. – 1997. – С. 37-48.
41. Кресіна І. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси: Етнополітичний аналіз. – К.: Вища школа, 1998. – 391 с.
42. Кривицька О. Міжетнічна толерантність. Як скоротити "соціальну відстань" // Віче. – 2002. – №9. – С. 35-40.
43. Крутских А. Прагматические истоки национальных интересов // Международная жизнь. – 1997. – №3. – С. 85-96.
44. Ксьондзик Н. З батьківщиною, але без держави: [Курди] // Політика і Час. – 2002. – №3. – С. 47-55.
45. Кудрявцев И. Е. Нация и политический национализм // Политические исследования – 1997. – №2. – С. 77-94.
46. Куц Ю. О. Етнополітичні державотворчі процеси в Україні: український аспект / Українська академія державного управління при Президентіві України, Харківський регіональний інститут. – Х.; 2002. – 240 с.
47. Линц Х. "Государственность" национализм и демократизация // Политические исследования. – 1997. – №5. – С. 9.
48. Литвиненко Д. Національне питання як політичний інструмент: деякі приклади з українського життя // Дзеркало тижня. – 2004. – №16. – С.6.
49. Малинова А. Ю. Проблема национальной идентичности и национальных прав в либеральной политической теории // Политическая наука. – 2002. – №4. – С. 74-97.
50. Малышев Д. Исламский фундаментализм: идеалы и реалии // Россия и мусульманский мир. – 1999. – №3. – С. 111-121.
51. Мартынова Б. Защита национальных интересов // Свободная мысль. – 1997. – №1. – С. 106-113.
52. Марченко О. Етнополітологія як наука // Соціально-політичний журнал. – 1994. – № 3-6. – С. 70-76.

53. Матвеева С. Я. Национальные проблемы России: современные дискуссии // Общественные науки и современность. – 1997. – №1. – С. 52-62.
54. Медвідь Ф. Українська модерна нація на межі тисячоліть: витоки, генеза та проблеми консолідації // Мандрівець. – 2001. – №5-6. – С. 22-27.
55. Межуев В. М. О национальной идее // Вопросы философии. – 1997. – №12. – С. 3-14.
56. Минаева К. Р. Двухязычие как способ культурной интеграции этнических меньшинств в многонациональном обществе // Социс. – 2002. – №8. – С. 49-56.
57. Михайленко М. Українська ідея: спроба спіймати хвилю // День. – 2004. – №15. – С. 5.
58. Міценко М. Національний менталітет та проблеми суспільного розвитку // Розбудова держави. – 2000. – №1. – С. 47-54.
59. Моргентау Г. Политические отношения между нациями. Борьба за власть и мир // Социально-политический журнал. – 1997. – №2. – С. 187-201.
60. Нагорна Л. Національна ідентичність в Україні / НАН України. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень. – К.: ІПІЕНД, 2002. – 271 с.
61. Нагорна Л. Поняття "національна ідентичність" і "національна ідея" в українському термінологічному просторі // Політичний менеджмент. – 2003. – №2. – С. 14-29.
62. Нагорна Л. Проблема двомовності в Україні: Чи є вихід із глухого кута? // Людина і політика. – 2003. – №6.
63. Нагорный Карабах. Ускользающий мир // Эхо планеты. – 2000. – №46. – С. 22-23.
64. Нагорняк Т. Авторитет мови // Політика і Час. – 2000. – №5-6. – С. 90-92.
65. Нация и национализм / Миллер А. И. (ред.). – М., 1999. – 220 с.
66. Націоналізм: Антологія / Упоряд. О. Проценко, В. Лісовський. – К.: Смолоскип, 2000. – 872 с.
67. Онищенко І. Етноконфліктогенний потенціал політичної еліти // Хроніка-2000. – 1999. – № 31-32. – С. 33.
68. Павловський М. Національна ідея в Україні себе вичерпала чи її зрадили? // Віче. – 1998. – №11. – С. 25-32.
69. Пашкова О. Національна ідея: теоретичний аналіз змісту поняття // Нова політика. – 2004. – №5. – С. 27-40.
70. Песоцький М. Етнополітика в Україні // Наша газета. – 2001. – 12 жовтня. – С. 79.
71. Прибиткова І. Сучасні міграційні процеси: теоретико-методологічні аспекти досліджень // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 1999. – №1. – С. 161-172.
72. Прибиткова І. У пошуках нових ідентичностей: Україна в етнорегіональному вимірі // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2001. – №3. – С. 60-78.
73. Проценко О, Лісовий В. Націоналізм [Текст]: антологія [Текст] - К. : ВД"Простір", "Смолоскип", 2010. - 684 с.
74. Росалес Х. М. Воспитание гражданской идентичности: об отношениях между национализмом и патриотизмом // Политические исследования. – 2000. – №6. – С. 93-104.
75. Рудницька Т. Етнос і нація: спроба понятійно-термінологічного розмежування // Соціологія. – 1998. – №3. – С. 17-32.
76. Рывкина Р. Между этнократией и гражданским обществом // Свободная мысль. – 2000. – №10. – С. 13-24.
77. Савва М. В. Этнический статус в идеологии и политике // Политические исследования. – 1999. – №4. – С. 141-147.
78. Савоскул С. С. Этнические аспекты постсоветской гражданской идентичности // Общественные науки и современность. – 1999. – №5. – С. 91-103.

79. Скворцов Н. Г. Этничность: социологическая перспектива // Социс. – 1999. – №1. – С. 21-32.
80. Степаненко В. Етнос – демос – поліс: етнополітичні проблеми соцієнтальної трансформації в Україні // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2002. – №2. – С. 102-120.
81. Степаненко В. Перспективи громадянської нації. Етнополітика як стратегія демократичної консолідації в Україні // Віче. – 2002. – №5. – С. 62-66.
82. Струкевич О. Українська ранньомодерна нація; історико-етнонаціологічні дослідження // Український історичний журнал. – 2001. – №5. – С. 3-22.
83. Тадевосян Э. В. Этнонация: миф или социальная реальность? // Социс. – 1998. – №6. – С. 61-68.
84. Татаренко Т. Національна політична ідентичність в Європі та Україні // Нова політика. – 2001. – №4. – С. 59-61.
85. Тишков В. А. Очерки теории и политики этничности в России. – М., 1997.
86. Тишков В. А. Этнология и политика: Научная публицистика / РАН Институт этнологии и антропологии им. Н. Н. Миклухо-Маклая. – М.: Наука, 2001. – 240 с.
87. Товт М. Етнонаціональна політика України. Міжнародно-правовий вимір // Віче. – 2001. – №10. – С. 66-78.
88. Труевцев К. М. Арабский мир в XX в.: развитие национальной идеи // Полития. – 2003. – №1. – С. 88-96.
89. Хесли В. Национализм и пути разрешения межэтнических противоречий // Полис. – 1996. – №6. – С. 41-44.
90. Шабает Юрий Петрович, Садохин А.П. Этнополитология. Учеб. пособ. [Текст]. - М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2005. - 319 с.
91. Шамрасько Т. Балканська "порохова бочка" детонує в сучасність // Віче. – 1999. – №8. – С. 138-146.
92. Этнос и политика: хрестоматия, авт-сост. А. А. Праззаскас. – М.: УРАО, 2000. – С. 14-15.